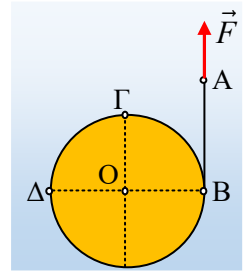

Τρεις ερωτήσεις για ένα γιο-γιο

Γύρω από ένα ομογενή κύλινδρο μάζας m και ακτίνας R τυλίγουμε ένα αβαρές νήμα, στο άκρο A του οποίου ασκούμε μια σταθερή κατακόρυφη δύναμη μέτρου F για $t_0=0$ και ταυτόχρονα αφήνουμε ελεύθερο τον κύλινδρο να κινηθεί, όπως στο σχήμα. Δίνεται η ροπή αδράνειας του κυλίνδρου ως προς τον άξονα περιστροφής στο O , $I = \frac{1}{2} mR^2$.

1) Αν $F=mg$, ποιες προτάσεις είναι σωστές και ποιες λανθασμένες για τις επιταχύνσεις μόλις αφηθεί ελεύθερος ο κύλινδρος (για $t=0^+$):

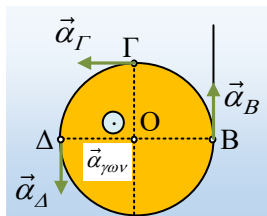
- α) Το σημείο B , που καταλήγει το νήμα, έχει μηδενική επιτάχυνση.
- β) Η επιτάχυνση του σημείου Δ , αντιδιαμετρικού του B , έχει κατακόρυφη διεύθυνση με φορά προς τα κάτω, μέτρου $2g$.
- γ) Η επιτάχυνση του σημείου Γ , στο άκρο μιας κατακόρυφης ακτίνας, είναι οριζόντια.

Να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας.

Απάντηση:

Η ασκούμενη δύναμη F , μεταφέρεται μέσω του νήματος και ασκείται στον κύλινδρο στο σημείο B , όπως στο σχήμα. Από τον 2^ο νόμο του Νεύτωνα για την μεταφορική κίνηση του κυλίνδρου, παίρνουμε:

$$\Sigma \vec{F} = m\vec{a}_{cm} \rightarrow mg - F = ma_{cm} \rightarrow a_{cm} = 0$$

Δηλαδή το κέντρο μάζας O παραμένει ακίνητο, ενώ ο κύλινδρος αποκτά γωνιακή επιτάχυνση, κάθετη στο επίπεδο του σχήματος με φορά προς τα έξω, όπως στο σχήμα, η οποία επιταχύνει στροφικά τον κύλινδρο, με φορά αντιωρολογιακή. Αλλά τότε όλα τα σημεία που έχουν σημειωθεί στο σχήμα, έχουν επιτρόχια επιτάχυνση, μέτρου $a_{επ} = a_{γων}R$. Εξάλλου από τον 2^ο νόμο του Νεύτωνα για την

στροφική κίνηση, γύρω από οριζόντιο άξονα ο οποίος περνά από το O , παίρνουμε:

$$\Sigma \tau = I a_{γων} \rightarrow FR = \frac{1}{2} mR^2 \cdot a_{γων} \rightarrow mgR = \frac{1}{2} mR^2 \cdot a_{γων} \rightarrow a_{γων} \cdot R = 2g$$

Με βάση αυτά οι απαντήσεις είναι:

- α) Λάθος, β) Σωστό, γ) Σωστό.

2) Την χρονική στιγμή που το άκρο A του παραπάνω νήματος έχει ανέβει κατά h , ο κύλινδρος έχει κινητική ενέργεια:

- α) $K=mgh$, β) $K=2mgh$, γ) $K=3mgh$.

Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Απάντηση:

Αν το άκρο Α του νήματος, σημείο εφαρμογής της δύναμης F, μετατοπισθεί κατά h, τότε το έργο της δύναμης, το οποίο μετράει την ενέργεια που μεταφέρεται στον κύλινδρο, είναι ίσο:

$$W_F = F \cdot \Delta x = mg \cdot h$$

Συνεπώς τόση θα είναι και η κινητική ενέργεια του κυλίνδρου, αφού το κέντρο Ο παραμένει ακίνητο, οπότε το βάρος δεν παράγει έργο (ισοδύναμα δεν μεταβάλλεται η δυναμική ενέργεια του κυλίνδρου).

Σωστό το α).

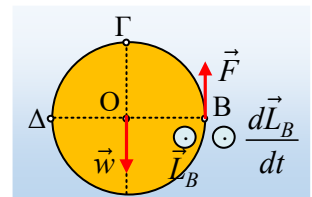
3) Αν το μέτρο της δύναμης είναι ίσο με $F_1 = \frac{1}{2} mg$, τότε την χρονική στιγμή t:

- Ποιος ο ρυθμός μεταβολής της στροφορμής του κυλίνδρου ως προς το σημείο Β;
- Πόση είναι η στροφορμή του κυλίνδρου ως προς το Β;
- Να βρεθεί η ιδιοστροφορμή του κυλίνδρου ως προς τον οριζόντιο άξονά του ο οποίος περνά από το Ο, καθώς και ο αντίστοιχος ρυθμός μεταβολής της ιδιοστροφορμής.

Απάντηση:

- α) Ο ρυθμός μεταβολής της στροφορμής ως προς το σημείο Β, είναι διάνυσμα κάθετο στο επίπεδο του σχήματος με φορά προς τα έξω, όπως στο σχήμα, με μέτρο:

$$\frac{dL_B}{dt} = \Sigma \tau = wR = mgR$$

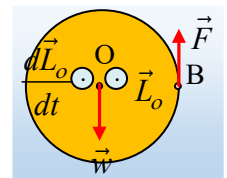
- β) Ο παραπάνω ρυθμός μεταβολής της στροφορμής, παραμένει σταθερός, συνεπώς η στιγμιαία τιμή του συμπίπτει και με την μέση τιμή, οπότε:

$$\frac{dL_B}{dt} = \frac{\Delta L}{\Delta t} = mgR \rightarrow \frac{L_B - 0}{t} = mgR \rightarrow L_B = mgRt$$

Διάνυσμα ίδιας κατεύθυνσης με το διάνυσμα του ρυθμού μεταβολής της στροφορμής.

- γ) Η στροφορμή του κυλίνδρου ως προς τον άξονα περιστροφής του στο Ο (ιδιοστροφορμή) είναι επίσης κάθετη στο επίπεδο της σελίδας, όπως στο σχήμα, με μέτρο:

$$L_o = I_{cm} \cdot \omega = I_{cm} \cdot a_{\gamma\omega\nu} t \xrightarrow{FR = I_{cm} \cdot a_{\gamma\omega\nu}} L_o = FR \cdot t$$

Ενώ την ίδια κατεύθυνση έχει και ο ρυθμός μεταβολής της στροφορμής ως προς το Ο, με μέτρο:

$$\frac{dL_o}{dt} = \Sigma \tau_o = F \cdot R = \frac{1}{2} mgR$$

Σχόλιο:

Γιατί οι παραπάνω τιμές στροφορμής (και οι αντίστοιχοι ρυθμοί...) είναι διαφορετικές; Γιατί η στροφορμή

του κυλίνδρου ως προς το σημείο B, αποτελείται από δύο προσθετέους. Ο ένας είναι η ιδιοστροφορμή (ως προς το O) και ο άλλος η τροχιακή στροφορμή $L_{\tau}=mv_{cm}R$, οπότε:

$$L_B = I_{cm}\omega + mv_{cm}R = I_{cm} \cdot a_{\gamma\omega}t + m(a_{cm}t)R \rightarrow$$
$$L_B = \Sigma\tau_o t + \Sigma F \cdot tR = FRt + (mg - F)Rt = mgRt$$

dmargaris@gmail.com